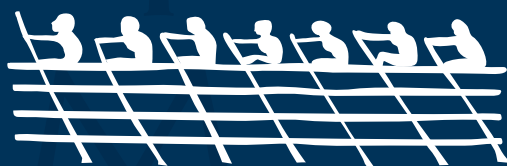

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΗΣ Α.Ε. ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΕΤΕΙΑΚΟ ΕΤΟΣ

ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ - ΣΑΛΑΜΙΝΑ

ΤΗΡΜΟΥΛΑΕ - ΣΑΛΑΜΙΣ

2020

Απόσπασμα από τον Χαιρετισμό του Πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη στην έναρξη του εορταστικού κύκλου εκδηλώσεων για την Επέτειο 2.500 χρόνων από τη Μάχη των Θερμοπυλών και την Ναυμαχία της Σαλαμίνας, στο Ζάππειο Μέγαρο στις 16 Οκτωβρίου 2019.

«...Η ιστορία έχει την ιδιαίτερη σημασία της και επιτρέψτε μου να ξεκινήσω την τοποθέτησή μου φέρνοντας ξανά στο μυαλό μου τα λόγια του ιστορικού Βασίλη Παναγιωτόπουλου, ο οποίος έγραφε ότι «Στην εποχή μας ο κόσμος στρέφεται και πάλι στις σελίδες του παρελθόντος, καθώς ο ρόλος της Ιστορίας γίνεται θεραπευτικός. Και αν αυτό δηλώνει μία εσωτερική τάση κοινωνικής αυτογνωσίας για αναζήτηση του εαυτού μας, τότε πρόκειται για κάτι πολύ θετικό».

Το απώτατο παρελθόν μας -γεμάτο δόξα, αλλά και πικραμένης- πιστεύω ότι ακριβώς υπό αυτό το πρίσμα πρέπει να ιδωθεί.

Να σκάψουμε και να σκύψουμε, δηλαδή, ως τις ρίζες μας, να ξανασυνδεθούμε με αυτές. Όχι για να καταγράψουμε, απλά, γεγονότα, τα οποία είναι λίγο ως πολύ γνωστά καθώς έχουν συνοδεύσει την εκπαιδευτική μας διαδρομή από τα πρώτα σχολικά μας βήματα, αλλά για να τα ξανασυναντήσουμε αυτά τα γεγονότα, ερμηνεύοντας ξανά το νόημά τους. Να μετουσιώσουμε το φορτίο τους σε εφόδιο για το μέλλον.

Μόνο έτσι, η Ιστορία «εγκαταλείπει» τα ράφια των βιβλίων. Και μετατρέπεται σε έναν γόνιμο ορόθιμη συνείδησης και στη συνέχεια των λαών.

Τι ενσαρκώνει, λοιπόν, σήμερα, αυτό το σημαντικό 480 π.Χ.; Η μάχη των Θερμοπυλών και κυρίως η Ναυμαχία της Σαλαμίνας του Σεπτεμβρίου του 480 π.Χ.

Πρώτα από όλα, νομίζω, και το τόνισε και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μια πολύ σημαντική στιγμή εθνικής ομοψυχίας. Οι ελληνικές πόλεις-κράτη παραμερίζοντας τις διαφορές τους, ενώνονται για να υπερασπιστούν το σημαντικότερο αγαθό τους: την ελευθερία τους.

Όπως και τότε, έτσι και σήμερα, είμαστε λίγοι για να είμαστε δικασμένοι, όπως τονίζω σε κάθε ευκαιρία.

Κι αυτό είναι το πρώτο μεγάλο δίδαγμα με ηλικία 25 αιώων».

Με στοχευμένες δράσεις στον χώρο της παιδείας, των επιστημών, του αθλητισμού, αλλά και δημιουργώντας γέφυρες με την ελληνική ομογένεια, το Ίδρυμα σχεδιάζει να τιμήσει την ξεχωριστή αυτή επέτειο με μέτρο και υπευθυνότητα.

Η Μάχη των Θερμοπυλών και η Ναυμαχία της Σαλαμίνας αποτελούν δυο ιστορικά γεγονότα-ορόσημα για την παγκόσμια ιστορία και για τη διαμόρφωση του Δυτικού πολιτισμού. Το Ίδρυμα «Μαριάννα Β. Βαρδινογιάννη», σε συνεργασία με το Διεθνές Ίδρυμα «Σαλαμίς», ήδη από το 2011 προετοιμάζεται για την επέτειο των 2.500 χρόνων.

Στόχος του Ιδρύματος είναι να κάνει την ιστορία αυτών των μαχών και τη σημασία τους κτήμα της νέας γενιάς σε ολόκληρο τον κόσμο, με σύγχρονους όρους για πανάρχαιες αξίες. Τις μόνες που μπορούν να εγγυηθούν το μέλλον της Δημοκρατίας που είναι ευθύνη όλων μας.

Η Ελλάδα ήταν ανέκαθεν τόπος διαλόγου. Εύχομαι οι εκδηλώσεις μας να ανοίξουν έναν τέτοιο διάλογο Δημοκρατίας που εδράζοντας στο χθες, θα συμβάλει στην κατανόηση του σήμερα, με στόχο την ίδια τη Δημοκρατία και το χτίσιμο ενός καλύτερου «αύριο» για όλους τους λαούς του κόσμου.

Μαριάννα Β. Βαρδινογιάννη

Πρόεδρος της Τιμητικής Κοσμητείας του Επετειακού Έτους «Θερμοπύλες-Σαλαμίνα 2020»

Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ

Η Μάχη των Θερμοπυλών διεξήχθη στις αρχές του Σεπτεμβρίου του 480 π.Χ. (παράλληλα με τη Ναυμαχία του Αρτεμισίου) μεταξύ των Ελλήνων και των Περσών, κατά την δεύτερη περσική εισβολή στην Ελλάδα. Οι Πέρσες, κύριοι της Μικράς Ασίας και κυρίαρχοι των εκεί ελληνικών πόλεων, είχαν ηττηθεί στον Μαραθώνα δέκα χρόνια νωρίτερα (490 π.Χ.), την εποχή του Πέρση Βασιλιά Δαρείου, με επικεφαλής τους στρατηγούς του Δάτη, και Αρταφέρνη. Το σχέδιο όμως της υποταγής και των πόλεων της Ελλάδας παρέμενε και γι' αυτό ετοίμασαν μια δεύτερη εκστρατεία στην ελληνική χερσόνησο, αρχηγός της οποίας ήταν τώρα ο ίδιος ο βασιλιάς των Περσών, γιος του Δαρείου, ο Ξέρξης.

Το εκστρατευτικό σώμα του Ξέρξη ήταν τεράστιο και στελεχωνόταν όχι μόνον από τους Πέρσες αλλά κι από όλους τους υποταγμένους στην Περσική Αυτοκρατορία λαούς της Ανατολής. Οι αρχαίες ελληνικές πηγές αριθμούν τη δύναμή του πέραν του εκατομμυρίου, αλλά και σύγχρονες εκτιμήσεις το ανεβάζουν και έως τους περίπου 300.000 άνδρες (πεζικό και ιππικό). Παράλληλα, ένας ισχυρότατος στόλος συνόδευε και υποστήριζε την εξέλιξη της κατά ξηρά εκστρατείας.

Απέναντι σ' αυτή την απειλή και την πραγματοποιούμενη πλέον, εισβολή οι ελεύθερες ελληνικές πόλεις, υπό την αρχηγία της Σπάρτης (παραδοσιακά ισχυρότερης κατά ξηρά) και της Αθήνας (ήδη ισχυρής κατά θάλασσα), κατόρθωσαν να συνασπισθούν σε μια ενιαία σύμμαχια, συνεδρίασαν στην Κόρινθο κι αποφάσισαν τελικά να προτάξουν αντίσταση στους εισβολείς στην αμυντικά κατάλληλη περιοχή των Θερμοπυλών, όπου στην αρχαία εποχή υπήρχε μόνον ένα στενό πέρασμα ανάμεσα στη θάλασσα του Ευβοϊκού και την οροσειρά του εσωτερικού.

Μετά από τέσσερις ημέρες αναμονής, οι Πέρσες επιτέθηκαν, αλλά οι Έλληνες αντιστάθηκαν με επιτυχία για δύο ημέρες. Την τρίτη ημέρα, ένας Έλληνας από τη Μαλίδα, ο Εφιάλτης, προσδοκώντας πλούτη και τιμές από τον Πέρση Βασιλιά, οδήγησε τους Πέρσες πίσω από τις γραμμές των Ελλήνων. Όταν έμαθε την περικύκλωση, ο επικεφαλής Σπαρτιάτης Βασιλιάς Λεωνίδας προτίμησε μάλλον να στείλει τις κύριες συμμαχικές δυνάμεις νοτιότερα, για να οργανωθεί εκεί νέα άμυνα των Ελλήνων, και να διατηρήσει μαζί του στις Θερμοπύλες μόνον άπλετες και θελοτονικές δυνάμεις, τελικά δηλαδή οπωσδήποτε τους θρυλικούς 300 Σπαρτιάτες και 700 Θεσπίεις, ώστε να προτάξουν μια τελευταία ηρωική αντίσταση και να επιβραδύνουν κατά ένα στρατηγικά κρίσιμο χρονικό διάστημα την αναπότρεπτη προέλαση στρατού και στόλου των Περσών προς τον Νότο. Έπεσαν μέχρις ενός, αλλά και δύο αδελφοί του Ξέρξη έμειναν στο πεδίο της τελικής μάχης.

Η αυτοθυσία και η μέχρις εσχάτων γενναιότητα των αγωνιστών των Θερμοπυλών κατέστησε την ήττα τους μια απaráμιλλη ηθική νίκη που η σημασία και το παράδειγμά της μένουν βαθιά χαραγμένα στην παγκόσμια μνήμη.

Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ

Η Ναυμαχία της Σαλαμίνας, από τις σημαντικότερες της παγκόσμιας ιστορίας, έλαβε χώρα στα τέλη Σεπτεμβρίου του 480 π. Χ. στο νοτιότερο στενό μεταξύ Σαλαμίνας και Αττικής. Σ' αυτήν οι Έλληνες, με συγκριτικά πολύ μικρότερες δυνάμεις (περίπου τριακόσια πενήντα πλοία), αλλά με ενότητα, ευφυή τακτική και πρωτεργάτη τον Αθηναίο Στρατηγό Θεμιστοκλή, συνέτριψαν τον αριθμητικά πολλαπλάσιο περσικό στόλο (πάνω από χίλια πλοία).

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Μετά την τελική έκβαση της μάχης των Θερμοπυλών, οι Πέρσες του Ξέρξη προχώρησαν προς την Αθήνα, την οποία κατέλαβαν εύκολα, γιατί οι Αθηναίοι την είχαν εγκαταλείψει. Χρησμός του Μαντείου των Δελφών ανέφερε ότι μόνο «τα ξύλινα τείχη» θα τους έσωζαν. Ως τέτοια, κατά την ερμηνεία του Θεμιστοκλή, θεώρησαν τα πλοία τους, στα οποία και κατέφυγαν. Μερικοί μόνο γέροντες, μη πειθόμενοι στον Θεμιστοκλή, έμειναν στην Αθήνα, κλείστηκαν στην Ακρόπολη κι έφτιαξαν γύρω πραγματικά ξύλινα τείχη. Οι Πέρσες εύκολα τους εξόπλισαν κι έκαψαν την Αθήνα. Σχεδόν ταυτόχρονα, αγκυροβόλησε στον όρμο του Φαλήρου και ο περσικός στόλος, αφού είχε παραπλεύσει την Εύβοια και το Σούνιο.

Οι Αθηναίοι, αφού μετέφεραν τα γυναικόπαιδα για περισσότερη ασφάλεια στην Σαλαμίνα, την Αίγινα και την Τροιζήνα, μπήκαν στα καράβια τους και προετοιμάστηκαν για την αντιμετώπιση με τους Πέρσες. Στο πολεμικό συμβούλιο των Ελλήνων, που έγινε στη Σαλαμίνα, ο Σπαρτιάτης Ναύαρχος Ευρυβιάδης πρότεινε να υποχωρήσουν προς τον Ισθμό της Κορίνθου, ώστε σε περίπτωση αποτυχίας να καταφύγουν στο εσωτερικό της Πελοποννήσου και να συνεχίσουν από εκεί τον αγώνα. Μαζί του συντάχθηκαν και οι Κορίνθιοι. Ο Αθηναίος Θεμιστοκλής επέμενε να γίνει η ναυμαχία στη Σαλαμίνα και μαζί του συντάχθηκαν οι Μεγαρείς και οι Αιγινίτες. Πίστευε ότι αν ο ελληνικός στόλος αγωνιζόταν σε ανοικτή θάλασσα με τον συντριπτικά μεγαλύτερο περσικό, η ήττα θα ήταν βέβαιη, ενώ αντίθετα, στο στενό της Σαλαμίνας τα πολυάριθμα περσικά πλοία θα υστερούσαν αποφασιστικά σε άνεση κινήσεων. Η άποψη του Θεμιστοκλή συναντούσε ισχυρή αντίδραση. Σε μια στιγμή έντασης, ο Σπαρτιάτης Ευρυβιάδης, τυπικά ο αρχηγός των ελληνικών δυνάμεων, πήγε να χτυπήσει τον Θεμιστοκλή που αντέδρασε με την περίφημη φράση: «Πάταξον μεν, άκουσον δε» (χτύπα με αλλά άκουσέ με).

Για να επιταχύνει έγκαιρα τη ναυμαχία ο Θεμιστοκλής μεταχειρίστηκε ένα τέχνασμα: έστειλε κρυφά στους Πέρσες τον παιδαγωγό του Σίκινο να τους παραπληροφορήσει ότι δήθεν οι Έλληνες ετοιμάζονται να εγκαταλείψουν τη Σαλαμίνα και, αν θέλουν να τους νικήσουν, πρέπει να επισπεύσουν τη σύρραξη. Ο Ξέρξης ξεγελάστηκε και διέταξε να κυκλώσουν τον ελληνικό στόλο αποκλείοντας και τη βόρεια δίοδο υποχώρησής του προς τον Ισθμό της Κορίνθου. Στις κρίσιμες αυτές ώρες, ο πολιτικός αντίπαλος του Θεμιστοκλή κι εξόριστος στην Αίγινα Αριστείδης πέρασε με κίνδυνο τις γραμμές των Περσών, έφθασε στο πλοίο του Θεμιστοκλή, τον ενημέρωσε για τις κινήσεις του περσικού στόλου, κι αποδέχθηκε να πολεμήσει ως απλός στρατιώτης υπό τις διαταγές του.

Με τις παραπάνω ασύμμετρες δυνάμεις, μια αυγή του τέλους Σεπτεμβρίου του 480 π.Χ. οι δύο στόλοι βρέθηκαν αντιμέτωποι στο νότιο στενό της Σαλαμίνας. Ο Ξέρξης είχε στήσει χρυσό θρόνο πάνω στο όρος Αιγάλεω, για να απολαμβάνει το πολεμικό θέαμα της νίκης του.

Πρώτοι όρμησαν οι Έλληνες, ψάλλοντας τον περίφημο παϊάνα: «Ω παίδες Ελλήνων ίτε, ελευθερούτε πατρίδα, ελευθερούτε δε παίδας, γυναίκας, θεών τε πατρώνων έδη, θήκας τε προγόνων-νυν υπέρ πάντων αγών». Στη σκληρή σύγκρουση τα πολεμικά άσματα των Ελλήνων, οι σάλπιγγες, οι πολεμικές κραυγές, οι κρότοι από τα τρομερά έμβολα, που μπήγονταν και καθήλωναν τα περσικά πλοία, μετατρέποντας εν μέρει τη ναυμαχία σε πεζομαχία, γενικότερα η όλη ναυτική ικανότητα και γενναιότητα των Ελλήνων, ιδίως των εμπειρότερων Αθηναίων και Αιγινιτών, έκαμψαν τους Πέρσες και τους συμμάχους τους Φοίνικες. Ήδη το μεσημέρι η ελληνική νίκη διαφαινόταν. Η μάχη συνεχίστηκε ολοήμερη κι ως το βράδυ ο περσικός στόλος είχε υποστεί πανωλεθρία. Αναφέρεται ότι οι Πέρσες έχασαν 200 πλοία και οι Έλληνες 40. Κατά τη διάρκεια της ναυμαχίας, ο Αριστείδης σε μια παράλληλη επιχείρηση αποβιβάστηκε στην Ψυττάλεια με ομάδα επίλεκτων Αθηναίων οπλιτών και εξόντωσε την εκεί εγκατεστημένη περσική φρουρά.

Ο Ξέρξης κατέφυγε με τα υπολείμματα του στόλου του στον Ελλήσποντο κι από κει στην Περσία. Η ναυμαχία της Σαλαμίνας έδωσε αργότερα (472 π. Χ.) στον συμμαχητή της Αισχύλο την ύλη έμπνευσης για τη μνημειώδη τραγωδία του «Πέρσαι». Η νίκη οφειλόταν κυρίως στη στρατηγική ικανότητα του Θεμιστοκλή και στην ανώτερη ναυτική τέχνη και το ελεύθερο φρόνημα των Ελλήνων, που ανέτρεψαν πάλι τη λογική των αριθμών κι έγραψαν ιστορία.

Μήνυμα της Α.Ε. της Προέδρου της Δημοκρατίας Κατερίνας Σακελλαροπούλου

«Η Ελλάδα του 2020 είναι μια σύγχρονη ευρωπαϊκή δημοκρατία. Μετέχει ισότιμα στον σύγχρονο κόσμο, σε όλες τις μορφές και τις προκλήσεις του. Αντιμετωπίζει τις αντιξοότητες και τους κινδύνους της εποχής μας και με συνέπεια και σταθερότητα αγωνίζεται για την ορθολογική και δίκαιη υπέρβασή τους. Συμβάλλει, στο μέτρο των δικών της δυνάμεων, στην πρόοδο της ευρύτερης περιοχής, υπερασπίζεται έναν δημοκρατικό, δημοκρατικό και ανεκτικό τρόπο ζωής.

Αυτό όμως που αποτελεί υπαρξιακό οδηγό της ελληνικής Πολιτείας και θεμέλιο του σύγχρονου πολιτισμού μας, όπως φαίνεται και στον τρόπο που αντιμετωπίζει την πανδημία του κορωνοϊού που μαστίζει τον πλανήτη, είναι η προσήλωσή της στην αξία του Ανθρώπου. Αυτή η απόλυτη ανθρωπιστική προτεραιότητα μορφοποιεί στο σήμερα μια διαδρομή που ξεκινάει πολύ βαθιά στον ιστορικό χρόνο και της οποίας η μάχη των Θερμοπυλών και ιδίως η ναυμαχία της Σαλαμίνας αποτελούν σταθμούς τεράστιας σημασίας. Ήταν τότε που οι στρατιωτικά υποδεέστεροι επιστράτευσαν το φρόνημα και την νόση, την εφευρετικότητα και την ευφυΐα τους, για να υπερασπιστούν όχι μόνον τα εδάφη τους από τον ξένο εισβολέα αλλά και έναν τρόπο σκέψης και κατανόησης του κόσμου. Ένα σύμπαν αξιών και πρακτικών οργάνωσης της συλλογικής ζωής, που είχε αρχίσει να διαμορφώνεται και έπρεπε με κάθε θυσία να προστατευτεί από την ξένη επιβολή.

Στις Θερμοπύλες και στη Σαλαμίνα, η αρχαία Ελλάδα, στην απαρχή του μεγαλείου της, ενώθηκε, αντιστάθηκε, πολέμησε και πέτυχε να διασώσει την ελευθερία της, την ανεξαρτησία της και τον ανθρωπιστικό πυρήνα ενός πολιτισμού που σήμερα αναγνωρίζεται ως οικουμενικός. Ένας πυρήνας που συμπύκνωνε ήδη αυτά που θα αποτελούσαν στο μέλλον την πιο πολύτιμη ιστορική κληρονομιά της ελληνικής αρχαιότητας: τη δημοκρατία και την έννοια του πολίτη, την αυταξία της ελευθερίας, τον ορθό λόγο, την καλλιτεχνική μεσολάβηση της τραγικότητας της ίδιας της ύπαρξης, την φιλοσοφία ως απαιτητική συνάντηση της νόησης, του συλλογισμού και των βαθύτερων ανθρώπινων αναγκών και τόσα άλλα που περιστρέφονται γύρω από την αξία του Ανθρώπου.

Εμείς, οι σύγχρονοι Έλληνες, φέρουμε μια πολύ βαριά ευθύνη. Την ευθύνη της διατήρησης, της προστασίας και της ανάδειξης αυτού ακριβώς του οικουμενικού πολιτισμού και της αδιαπραγμάτευτης ανθρωπιστικής του ταυτότητας. Με τιμή και υπερφάνεια αναλαμβάνουμε καθημερινά, ως κοινωνία, ως Πολιτεία, ως επιστημονική κοινότητα, την ευθύνη αυτής της κληρονομιάς. Με μέτρο και σοβαρότητα, χωρίς έπαυση και στείρα προγονολατρεία αλλά με πηγαία επιθυμία για βαθύτερη και πολύπλευρη γνώση του ιστορικού παρελθόντος, η ελληνική Πολιτεία εορτάζει το επετειακό έτος Θερμοπύλες - Σαλαμίνα 2020.

Είμαι βέβαιη ότι οι επετειακές αυτές εκδηλώσεις θα συμβάλουν αποφασιστικά στην αυτογνωσία μας, στην προβολή του ιστορικού πλούτου της πατρίδας μας, στην ανάδειξη νέων επιστημονικών γνώσεων και στην προστασία μιας ανεκτίμητης και αληθινά οικουμενικής κληρονομιάς».

ΔΡΑΣΕΙΣ

Το Ίδρυμα «Μαριάννα Β. Βαρδινογιάννη» σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού και το Υπουργείο Εσωτερικών και με την αιγίδα της Α.Ε. της Προέδρου της Δημοκρατίας Κατερίνας Σακελλαροπούλου, δημιουργεί το πλαίσιο του Επετειακού Έτους «Θερμοπύλες - Σαλαμίνα 2020». Με την ευκαιρία αυτή αναλαμβάνει πρωτοβουλίες σε τέσσερα πεδία δράσεων για να τιμήσει την Επέτειο των 25 αιώνων από τη Μάχη των Θερμοπυλών και τη Ναυμαχία της Σαλαμίνας.

Το Επετειακό Έτος τιμούν με τη συμμετοχή τους στην Τμητική Επιτροπή επιφανείς προσωπικότητες από την Ελλάδα και το εξωτερικό μεταφέροντας το μήνυμα του εορτασμού σε ολόκληρο τον κόσμο.

Ταυτόχρονα διαπρεπείς επιστήμονες και καλλιτέχνες, όπως επίσης και σημαντικοί φορείς της χώρας, γίνονται σύμμαχοι της προσπάθειας μέσα από τη συμμετοχή τους στις ποικίλες εκδηλώσεις και πρωτοβουλίες.

Στον χώρο της παιδείας, το Ίδρυμα διοργανώνει διαγωνισμούς που σκοπό έχουν να αναδείξουν τη δημιουργικότητα των παιδιών μέσα από τη ζωγραφική, το γραπτό κείμενο και τη θεατρική έκφραση. Επίσης, διοργανώνει διεθνή συνέδρια και επιστημονικές ημερίδες που θα αναδείξουν την ιστορική σημασία των μαχών.

Ο κόσμος του πολιτισμού και του αθλητισμού, η Ομογένεια και το Πολεμικό Ναυτικό θα συμμετάσχουν επίσης στον κύκλο της Επετείου με σημαντικές εκδηλώσεις. Επιπλέον σε συνεργασία με τις τοπικές κοινωνίες των αντίστοιχων περιοχών, το Ίδρυμα θα δημιουργήσει έργα ανθρωπιστικά για την στήριξη των πολιτών στην καθημερινή τους ζωή.

